

**Záznam o hnízdění morčáka velkého (*Mergus merganser* Linnaeus, 1758)
ve Frýdku-Místku (Česká republika)**

**Breeding record of the Common Goosander (*Mergus merganser* Linnaeus, 1758)
in Frýdek-Místek (Czech Republic)**

Keywords: Common Goosander, *Mergus merganser*, breeding, Ostravice river, Frýdek-Místek, Czech Republic

Abstract. The nesting incidence of the critically endangered species *Mergus merganser* Linnaeus, 1758 is on the rise in the Czech Republic currently. This short report provides a breeding record in the city of Frýdek-Místek on the Ostravice River (Czech Republic). One female with six nestlings was observed on 20 June 2013.

Morčák velký (*Mergus merganser* Linnaeus, 1758) je druh s holarktickým rozšířením (ŠUHAJ et al. 2003), vyskytuje se na většině území Evropy, Asie a Severní Ameriky. V České republice je však kriticky ohroženým druhem (vyhláška 395/1992 Sb.). Běžně zde zimuje nebo přes naše území táhne, ale hnízdí zde velmi zřídka – např. v letech 2001–2003 u nás bylo pouze 2–11 hnízdních párů. Občasné hnízdění na území České republiky je známo již z konce 19. století, ale pravidelněji u nás morčák velký začal hnízdit asi od roku 1999. V období 2001–2003 bylo stále hnízdění prokázáno pouze v okolí soutoku Odry a Olše u Bohumína a v jihozápadních Čechách na Otavě i když nelze vyloučit zahnízdění i na jiných lokalitách (ŠTASTNÝ et al. 2006). Vznik hnízdní populace u Bohumína zřejmě souvisel s výrazným zlepšením kvality vody po roce 1990 (ŠUHAJ et al. 2003). V roce 2009 už morčáci hnízdili také na řece Moravě (ADAMÍK & BERAN 2010) a Bečvě (ANONYMUS 2011).

V současnosti se morčák velký v okolí Frýdku-Místku vyskytuje na řece Ostravici i Morávce. Z února 2013 je v databázi České společnosti ornitologické avif.birds.cz uveden záznam Michala Džubery o pozorování 3 M a 1 F na řece Ostravici v Místku.

Morčák velký je především rybožravý, v menší míře se živí také různými vodními bezobratlými živočichy (HUDEC et al. 1994). Jeho hnízdním prostředím jsou vodní nádrže, avšak ve vnitrozemí (tedy i u nás) zejména břehy menších řek (ŠTASTNÝ et al. 2006). Hnízdí od března do července nejčastěji ve stromových dutinách, případně v dutinách skal a zdí, nebo ve velkých budkách, někdy i dost daleko od řeky (HUDEC et al. 1994). KUBĚNKA & KUBĚNKA (2009) nacházeli přirozené hnízdní dutiny morčáka ve vzdálenosti průměrně 400 m od řeky. Ve snůšce bývá 6–15 vajec, která samice inkubuje 32–35 dní. Po vylihnutí zůstávají mláďata v hnízdě asi dva dny, poté je samice odvádí na vodu. Mláďata jsou vzletná ve stáří dvou měsíců a pohlavně dospívají ve dvou letech (HUDEC et al. 1994).

Pozorování

Dne 20.VI.2013 byla obyvateli domu s pečovatelskou službou na ulici Zámecká, č. p. 55, Frýdek-Místek (kvadrát 6376) pozorována samice morčáka velkého s šesti mláďaty. Kachna zde vedla mláďata ze Zámeckého parku přes zídku, oddělující ho od silnice. Zámecký park (49°41'10,324"N, 18°20'45,528"E) navazuje na park Jižní svahy, který se prudce svažuje dolů k řece Ostravici. Kachna vedla mláďata přes zídku směrem od řeky, po přistání na silnici však byla sražena automobilem. Obyvatelům se podařilo zachránit kachňata, která předali pracovníkům Přírodovědného oddělení Muzea Beskyd Frýdek-Místek. Ti je transportovali do Záchrané stanice v Bartošovicích, kde bylo potvrzeno, že se jedná o mláďata morčáka velkého. Sraženou samici se již nepodařilo dohledat. Není známa přesná lokalizace hnízda, ani proč se samice v tento den s tropickými

teplotami nevydala s mláďaty směrem k řece, ale na opačnou stranu. Avšak jisté je, že se zde morčák velký rozmnožuje a toto zjištění je cenné. Tento příspěvek je tak dalším hodnotným doplněním znalostí o rozšiřující se hnízdní populaci tohoto druhu na území České republiky.

ADAMÍK P. & BERAN V. 2010: První prokázané hnízdění morčáka velkého (*Mergus merganser* Linnaeus, 1758) na horním toku řeky Moravy. Zprávy Vlastivědného Muzea v Olomouci, 299: 92–94 – ANONYMUS, odborné oddělení Muzea regionu Valašsko, Valašské Meziříčí 2011: Morčák velký. Seriál Příroda Valašska. Deník, 7.III.2011 – Birds.cz [online] – pozorování ptáků (faunistická databáze ČSO), dostupné z WWW: <http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=225657> [cit. 12.VII.2013]. – HUDEC K. a kol. 1994: Fauna ČR a SR. Ptáci 1. 2. přepracované a doplněné vydání. Academia, Praha, 671 pp. – KUBÉNKA A. & KUBÉNKA J. 2009: Hnízdní populace morčáka velkého na středním toku Odry. Živa, 6: 274–275. – ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. Aventinum, Praha, 463 pp. – ŠUHAJ J., POLÁŠEK Z., STOLARCZYK J., RUSEK K. & JAKUBEC M. 2003: Morčák velký (*Mergus merganser*) – nový pravidelně hnízdící druh v České republice. Sylvia, 39: 139–150 – Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb. ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Miroslava BÍLKOVÁ & Kateřina JANOVÁ

Úsek přírodovědný, Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, p.o., Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek,
e-mails: miroslava.bilkova@muzeumbeskyd.com, katerina.janova@muzeumbeskyd.com